

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

БРАЧУК Анастасія Олегівна

УДК 351.713:339.54

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ СПРИЯННЯ ТОРГІВЛІ
У МИТНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
КОРМИЧ Борис Анатолійович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри морського та митного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
МЕЛЬНИК Роман Сергійович,
Київський національний університет
імені Т.Г. Шевченка,
завідувач кафедри адміністративного права;

кандидат юридичних наук, доцент
ПИСАРЕНКО Надія Борисівна,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
доцент кафедри адміністративного права

Захист відбудеться 28 вересня 2019 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий « 23 » серпня 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Заходи щодо сприяння торгівлі є невід’ємним елементом правового регулювання сучасних митних та прикордонних формальностей. Трансформація митного законодавства з урахуванням принципів сприяння торгівлі надає суб’єктам господарювання ряд важливих переваг, зокрема щодо зменшення їх операційних витрат на виконання формальностей, пов’язаних із ввезенням, або вивезенням товарів на митну територію країни, прискорення зовнішньоекономічних операцій, забезпечення прозорості у відносинах із суб’єктами владних повноважень, що залучені до контролю, та регулювання руху товарів і транспортних засобів через митні кордони. У той же час для держави такі заходи забезпечують дотримання належного балансу між спрощеннями та інструментарієм гарантування безпеки та дотримання митного законодавства на основі сучасних методів та способів контролю імпорту, експорту та транзиту. На теперішній час сприяння торгівлі постійно знаходиться на порядку денному ключових міжнародних організацій у питаннях митного співробітництва – Всесвітньої митної організації (далі – ВМО) та Світової організації торгівлі (далі – СОТ). Після ратифікації Україною Угоди щодо спрощення процедур торгівлі (далі – УСПТ) імплементація таких зобов’язань є обов’язковою та має відбуватися у встановленому обсязі та у визначені строки. Крім того, певні положення щодо реалізації заходів із сприяння торгівлі є частиною Угоди про асоціацію України та Європейським Союзом. Важливим фактором є те, що міжнародні зобов’язання щодо сприяння торгівлі, з одного боку, передбачають глибоке реформування принципів та процедур діяльності національних суб’єктів владних повноважень, а з іншого – залишають державі значний обсяг дискреції щодо шляхів та способів імплементації таких зобов’язань. Таким чином, вивчення цієї проблематики має велике значення для науки та практики адміністративного права, адже дозволяє визначити сучасні тенденції розвитку митних процедур під впливом глобальних та регіональних норм і стандартів та запропонувати дієві заходи щодо реформування таких процедур з метою реалізації міжнародних зобов’язань країни.

Окремі адміністративно-правові аспекти заходів із спрощення торгівлі уже ставали предметом наукових розвідок вітчизняних вчених. Але, як правило, зазначена проблематика розглядалася або фрагментарно, з точки зору окремих цілей сприяння торгівлі (спрощення, стандартизація, гармонізація), або в рамках більш широких питань митного контролю, митного оформлення, застосування окремих митних режимів тощо. У той же час спеціальні дослідження, спрямовані на комплексний аналіз реалізації заходів із сприяння торгівлі, на теперішній час є відсутніми.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано в рамках науково-дослідної теми кафедри морського та митного права «Митне, морське та інформаційне

право: євроінтеграційний вимір», що пов'язана з планом наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» на 2016–2020 роки «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у розробці цілісної адміністративно-правової концепції реалізації принципу сприяння торгівлі у митному законодавстві.

Реалізація поставленої мети зумовила постановку та вирішення таких задач:

визначити динаміку формування категорії «сприяння торгівлі» у міжнародному та національному праві;

охарактеризувати сучасні методологічні підходи до аналізу концепції сприяння торгівлі;

з'ясувати та систематизувати погляди вітчизняної науки адміністративного права на проблематику спрощення митних процедур;

встановити базові підходи до класифікації заходів із сприяння торгівлі та основні джерела їх правового регулювання;

надати правову характеристику форм та способів запровадження принципу сприяння торгівлі в національному митному законодавстві;

надати правову характеристику способам забезпечення належного балансу між спрощенням митних процедур і гарантуванням митної безпеки та митних інтересів держави;

визначити функції «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі» як ключової інформаційно-комунікаційної технології спрощення та інтеграції митних та прикордонних формальностей;

охарактеризувати типологію форм та способів організації та правового регулювання «Єдиного вікна» на основі зарубіжного та національного досвіду;

надати пропозиції щодо удосконалення національного митного законодавства з метою найбільш повної реалізації принципу сприяння торгівлі.

Об'єктом дослідження є правові відносини, що виникають у рамках забезпечення сприяння торгівлі під час виконання митних процедур.

Предметом дослідження є правове регулювання заходів із сприяння торгівлі у сфері державної митної справи.

Методи дослідження. Дисертаційне дослідження виконано з використанням комплексу загально-наукових та спеціальних наукових методів. В основу методології дослідження покладено діалектичний метод пізнання, який дозволив дослідити принцип сприяння торгівлі та основні заходи щодо його реалізації у митному законодавстві у їх єдності та взаємозв'язку [п. 1.1, р. 2]. Історико-правовий метод використано для дослідження процесу формування концепції сприяння торгівлі та розвитку правового регулювання використання інформаційно-комунікаційних технологій для спрощення митних процедур [п.п. 1.1, 3.1].

Логіко-семантичний метод забезпечив формування категоріального апарату дослідження [п. 1.1]. Компаративний метод використано при аналізові поглядів вітчизняної науки адміністративного права на спрощення митних процедур [п. 1.3], дослідженні зарубіжного досвіду правового регулювання системи «Єдине вікно» [п. 3.2]. Завдяки структурно-функціональному методу охарактеризовано систему заходів сприяння торгівлі та відповідну систему правових джерел, що їх регулює [п. 2.1], визначено базові елементи системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» [п. 3.1]. Метод аналізу допоміг при визначенні основних елементів сучасної правової концепції сприяння торгівлі [п. 1.2], наданні характеристики форм та засобів реалізації такої концепції в національному митному законодавстві [п. 2.2], визначенні специфіки розвитку вітчизняного правового регулювання системи «Єдине вікно» [п. 3.3]. Метод синтезу використано при формуванні пропозицій щодо удосконалення правових засобів забезпечення балансу між сприянням торгівлі та безпекою [п. 2.3] та розвитку правового регулювання системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» в Україні [п. 3.3].

Теоретичною основою дисертаційного дослідження є положення і теоретичні висновки, які містяться у наукових працях таких вітчизняних науковців у галузі адміністративного та митного права, міжнародного права, як: І.Г. Бережнюк, О.П. Борисенко, С.В. Ківалов, Б.А. Кормич, З.Ю. Кунева, А.В. Макаренко, Р.С. Мельник, В.П. Науменко, П.В. Пашко, С.Б. Перепьолкін, Н.Б. Писаренко, С.А. Трофімов, О.П. Федотов, М.Г. Шульга, та зарубіжних: К.Г. Борисов, С. Болхофер, Д. Віддоусон, Х-М. Вольффанг, Т. Газзіні, А. Граінжер, А. Еліасон, Л. Кастеллані, Е. Кафеєро, С. Мілнер, Дж. Уілсонта та ін.

Нормативно-правовою базою роботи є міжнародно-правові акти з питань митного співробітництва та спрощення торгівлі, митне законодавство Європейського Союзу, законодавство України з питань державної митної справи та митне законодавство інших зарубіжних країн, яке встановлює правила здійснення митних процедур з метою реалізації заходів спрощення торгівлі.

Емпіричну основу дисертації становлять дані щодо практичного застосування заходів спрощення торгівлі та їх впливу на здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є першим у вітчизняній правовій науці дослідженням, в якому з позицій адміністративного права сформульовано цілісну концепцію реалізації принципу сприяння торгівлі у митному законодавстві.

У результаті здійсненого дисертаційного дослідження одержано результати, яким притаманні риси наукової новизни:

уперше:

охарактеризовано динаміку розвитку правил та стандартів щодо сприяння торгівлі, що пройшов декілька основних етапів (відмежування

митних формальностей від заходів регулювання зовнішньої торгівлі, запровадження у митне регулювання сучасних стандартів адміністративних процедур, визнання заходів сприяння торгівлі як самостійної категорії, встановлення рекомендаційних стандартів сприяння торгівлі, встановлення зобов'язань щодо імплементації заходів сприяння торгівлі);

запропоновано класифікацію зобов'язань щодо сприяння торгівлі в рамках СОТ, яка базується на таких підставах, як: спосіб встановлення, ступінь деталізації, строки та порядок імплементації, та дозволяє підвищити ефективність планування практичної реалізації відповідних заходів;

визначено структуру правових засобів із сприяння торгівлі, встановлених УСПТ, що складається із загальних вимог щодо принципів здійснення митних процедур, інструментальних зобов'язань щодо змісту або способів виконання митних процедур та рекомендаційних норм щодо порядку імплементації відповідних засобів;

сформульовано базові елементи концепції «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі» як головного інструменту інтеграції засобів сприяння торгівлі, враховуючи способи організації відповідної системи, вимоги до правового регулювання, способи взаємодії відповідних суб'єктів владних повноважень та недержавних суб'єктів, види юридично значущих дій, що виконуються за допомогою системи;

удосконалено:

погляди на основні характеристики правового статусу Національного комітету із спрощення процедур торгівлі, форми та методи здійснення публічно-приватного партнерства в рамках його діяльності;

підходи щодо систематизації джерел міжнародних норм та стандартів стосовно сприяння торгівлі та особливостей їх застосування на національному рівні;

положення щодо системи та змісту проведення консультацій між державними та недержавними суб'єктами щодо імплементації зобов'язань стосовно спрощення процедур торгівлі;

набули подальшого розвитку:

ідеї щодо впливу процесів глобалізації та європеїзації адміністративного права на формування концепції сприяння торгівлі;

положення щодо застосування принципу «мовчазної згоди» як засобу забезпечення спрощення митних та інших прикордонних формальностей;

погляди на поширення ідей та принципів належного урядування через імплементацію стандартів СОТ щодо порядку застосування митного законодавства;

запропоновано:

внесення змін до ст.ст. 31 та 33-1 Митного кодексу України з метою забезпечення відповідності системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» сучасним міжнародним стандартам, гарантування ефективного контролю з боку Міністерства фінансів України за функціонуванням цієї

системи та її інтеграції з іншими інформаційними системами суб'єктів владних повноважень, узгодження потреб усіх залучених суб'єктів владних повноважень при формуванні гармонізованих наборів даних, забезпечення конкуренції розробників програмного забезпечення тощо.

Практичне значення одержаних результатів визначено тим, що висновки і пропозиції, які містяться у дисертації, можуть бути використаними у:

науково-дослідній роботі – для подальших наукових розробок питань спрощення, гармонізації та стандартизації митних процедур відповідно до міжнародних зобов'язань;

правотворчості – для надання пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства, що регулює порядок виконання митних та прикордонних формальностей;

правозастосовній діяльності – для удосконалення практичної діяльності митних органів під час митного оформлення товарів та транспортних засобів комерційного призначення, підтримання функціонування системи «Єдине вікно для зовнішньої торгівлі»;

навчальному процесі – для підготовки підручників, навчальних посібників, навчально-методичних видань, конспектів лекцій, навчальних програм із навчальних дисциплін «Морське та митне право», «Митне право», «Проблеми адміністративного права», «Правове забезпечення фіскальної політики в Україні».

Апробація результатів дослідження. Положення і висновки дисертаційного дослідження доповідалися і обговорювалися на засіданнях кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія». Положення, висновки та пропозиції, що містяться у дисертаційному дослідженні, доповідалися на: Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції» (м. Одеса, 20 травня 2016 р.), Всеукраїнській науковій конференції «Верховенство права очима правників-початківців» (м. Одеса, 3 грудня 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Традиції та новачі юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє» (до 20-річчя НУ ОЮА та 180-річчя Одеської школи права) (м. Одеса, 19 травня 2017 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції» (м. Одеса, 18 травня 2018 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності» (м. Харків, 15–16 березня 2019 р.).

Публікації. Основні положення і результати дисертації знайшли відображення в 11 наукових публікаціях, 5 із яких опубліковано у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, 1 – у зарубіжному науковому виданні, 5 – у тезах доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, окреслено мету та задачі, об'єкт і предмет дисертаційного дослідження, указано на його методологічну основу, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, наведено відомості щодо апробації та публікації результатів дисертації, її структури та обсягу.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні основи концепції сприяння торгівлі у митній справі» містить три підрозділи, в яких розглянуто історію формування ідей щодо сприяння торгівлі у міжнародно-правових відносинах, визначено базові напрямки наукового аналізу концепції сприяння торгівлі, охарактеризовано основні погляди науковців-правників на проблематику спрощення та гармонізації митних процедур.

У **підрозділі 1.1. «Формування поняття «сприяння торгівлі» у міжнародному праві»** здійснено історико-правовий аналіз запровадження положень щодо сприяння торгівлі у міжнародно-правові акти з питань митного співробітництва.

Відзначено наявність плюралізму у підходах до тлумачення терміна «сприяння торгівлі», який обумовлюється значною кількістю міжнародних організацій, залучених до формування правових основ цієї концепції, яким є притаманний фокус на різних аспектах міждержавного співробітництва у питаннях міжнародної торгівлі. Зокрема, перші зобов'язання, які нині належать до сфери сприяння торгівлі (адаптація законодавства до потреб міжнародної торгівлі, усунення надмірних та непотрібних процедур) було встановлено ще в 1923 р. в рамках Ліги Націй. Сучасну концепцію спрощення торгівлі розглянуто як логічне продовження ідей лібералізації торгівлі, реалізація яких розпочалася наприкінці 40-х рр. минулого століття. Вона почала формуватися в рамках тих міжнародних організацій, які стояли у витоків сучасної багатосторонньої торговельної системи – СОТ, ВМО та відповідні агенції Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) (у першу чергу, Конференція ООН з торгівлі та розвитку (далі – ЮНКТАД) та Європейська економічна комісія ООН (далі – ЕЕК ООН). На цій основі встановлено основні етапи процесу формування концепції сприяння торгівлі.

У **підрозділі 1.2. «Базові підходи до правового аналізу концепції сприяння торгівлі»** досліджено ключові аспекти концепції сприяння торгівлі, які впливають на прийоми та способи правового регулювання відповідних заходів.

Визначено, що правові основи сприяння торгівлі базуються на ідеях трирівневого регулювання (глобального, регіонального та двостороннього), оскільки це дозволяє забезпечити формування універсальних правил у цій сфері та одночасно максимально врахувати специфіку та індивідуальні потреби окремих держав.

Як об'єкт заходів із сприяння торгівлі розглянуто широкий спектр процедур та формальностей, що здійснюються на всьому ланцюгу постачання товарів. У цьому аспекті концепт сприяння торгівлі є значно ширшим за концепт лібералізації торгівлі, адже охоплює не лише правила, що стосуються товарів, але й вимоги до економічних операторів, транспорту та інфраструктури. Окремої уваги приділено уніфікації та стандартизації процесів обміну інформацією між державними та недержавними суб'єктами з питань переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордони.

Базовим індикатором оцінки результатів імплементації заходів із сприяння торгівлі вважається зниження торговельних операційних витрат, які поділяються на прямі (забезпечення дотримання законодавства та послуги суб'єктів владних повноважень) та непрямі (процедурні затримки на виконання митних та прикордонних формальностей, ризики, пов'язані з непрозорістю законодавства, упущені можливості через затримки у постачанні товарів) витрати. Зазначено, що в результаті зниження рівня тарифних бар'єрів торговельні операційні витрати, що становлять за різними оцінками від 1,5% до 15% від ціни трансакції, можуть перевищувати витрати на сплату імпорتنих мит, що робить їх одним із ключових торговельних бар'єрів.

У підрозділі 1.3. *«Розвиток поглядів на спрощення та гармонізацію митних процедур у вітчизняній правовій науці»* надано характеристику доробку вітчизняних правників-науковців із питань, безпосередньо пов'язаних із сприянням торгівлі.

Зазначено, що українська правова наука здебільшого розглядає проблематику сприяння торгівлі не як цілісний концепт, а скоріше як набір окремих заходів. У цьому аспекті на методологію цієї роботи значною мірою впливають погляди на проблематику сприяння торгівлі у контексті глобалізації адміністративного права, яке пов'язує держави у прийомах та способах здійснення публічного адміністрування (Б.А. Кормич). Важливим також є підхід, за якого спрощення організації та здійснення митних процедур розглянуто як парадигма сучасної адміністративно-правової концепції здійснення митної справи (О.П. Федотов).

Необхідно відзначити дослідження щодо: систематизації рівнів міжнародно-правового регулювання спрощення та гармонізації митних процедур на універсальний, регіональний та двосторонній (С.І. Денисенко); конвергенції митних систем європейських держав, яка відбувається за рахунок розробки єдиних стандартів (С.М. Перепьолкін); взаємодії митних органів України та ЄС у профілактиці порушень митних правил (Є.Б. Павленко), гармонізації митного законодавства України в рамках європейської інтеграції та захисту прав і свобод суб'єктів митних правовідносин (О.В. Чорна). Разом із тим, спільною проблемою цих досліджень є аналіз відповідних процесів у відриві від загальної логіки розвитку багатосторонньої торговельної системи СОТ та загальновизнаних

шляхів і способів спрощення митних процедур. Здійснювалося навіть тлумачення положень щодо сприяння торгівлі як декларативних норм в аспекті імплементації норм міжнародного права у митне законодавство України (В.В. Філатов).

Відсутність уваги до цілісного концепту сприяння торгівлі впливає і на дослідження митних процедур на рівні національного законодавства. Наприклад, основним способом забезпечення їх спрощення вважається лише приєднання України до багатосторонніх міжнародних договорів (З.Ю. Кунева), коли комплекс заходів щодо імплементації зобов'язань, використання норм «м'якого права» залишається поза увагою. Питання спрощення митних процедур також розглянуто крізь призму зміни у цінностях та принципах посадових осіб митниці, які мають забезпечити сприятливе ставлення до суб'єктів ЗЕД (Л.Б. Давиденко).

Існують погляди на спрощені митні процедури як на особливий вид, що є певними митними пільгами та преференціями, які надаються суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) (Д.С. Цаліна). Такий підхід є розвитком більш ранньої концепції, де, виходячи з обсягів митних формальностей, що підлягають виконанню, обґрунтовано існування трьох типів митного режиму: звичайного, підсиленого та спрощеного (С.В. Ківалов). У цьому ж контексті слід зазначити положення щодо: спрощення митних процедур, що є результатом реалізації митних пільг та преференцій (Т.Д. Мармилова), надання пільг та спрощень при оформленні гуманітарної допомоги (Н.О. Коваль); специфіки впливу міжнародних норм на виконання митних формальностей на морському транспорті (С.А. Трофімов), міжнародної стандартизації митних формальностей на автомобільному транспорті (О.О. Герман).

Розділ 2 «Правові основи реалізації заходів із сприяння торгівлі» складається з трьох підрозділів, в яких здійснено систематизацію заходів із сприяння торгівлі, передбачених міжнародними зобов'язаннями України, окремих форм та методів імплементації таких заходів та визначено способи гарантування митної безпеки та митних інтересів.

У **підрозділі 2.1. «Система заходів щодо сприяння торгівлі та їх правове регулювання»** встановлено, що попри ключове значення УСПТ, передбачені цією угодою заходи значною мірою є відтворенням положень, які сформувалися раніше у вигляді норм «м'якого права». У той же час відмінністю УСПТ є імперативний характер відповідних зобов'язань та можливість їх забезпечення через механізми вирішення суперечок СОТ.

Проаналізовано роль регіональних та двосторонніх угод щодо вільної торгівлі як джерела норм щодо сприяння торгівлі. Для України величезне значення мають вимоги Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (загальні вимоги щодо митного законодавства та процедур; правила щодо транзиту; взаємодія з бізнес-спільнотою; збори та платежі; митна оцінка; митне співробітництво; наближення митних процедур до законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС). Таким чином, Угода

про асоціацію виконує чотири основні функції у сфері сприяння торгівлі: підтвердження універсальних зобов'язань; визначення норм щодо сприяння торгівлі в рамках глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі; ініціювання застосування Україною додаткових міжнародних інструментів щодо сприяння торгівлі; імплементація практики ЄС щодо сприяння торгівлі.

Обґрунтовано, що двосторонні угоди щодо вільної торгівлі містять окремі положення стосовно сприяння торгівлі в таких аспектах, як прозорість, спрощені умови транзиту, усунення зайвих формальностей, організація обміну інформацією та співробітництво між митними адміністраціями.

У *підрозділі 2.2. «Типологія форм та методів сприяння торгівлі у митному законодавстві»* визначено низку прийомів та способів регулювання національних митних процедур, яких спрямовано на сприяння та полегшення міжнародної торгівлі товарами.

Зазначено, що з точки зору реалізації у митному законодавстві, заходи із сприяння торгівлі, передбачені УСПТ, можна поділити на дві категорії. Перші є загальними вимогами щодо характеру митних процедур та базуються на оціночних категоріях (швидкий випуск товарів, зменшення часу та витрат, використання найменш обмежувальних заходів тощо). Але такі заходи не є самостійними, а реалізуються за рахунок другої категорії заходів, що являють собою конкретні інститути або процедури, які підлягають запровадженню у митне законодавство (управління ризиками, система «Єдине вікно», уповноважені економічні оператори, випуск товарів до завершення митного оформлення тощо).

Виконання зобов'язань щодо сприяння торгівлі передбачає наявність послідовного плану дій – утворення Національного комітету із сприяння торгівлі, оцінка діючого законодавства, нотифікація зобов'язань відповідно до категорій УСПТ, розробка стратегічного плану дій, самостійна імплементація, отримання технічної допомоги, моніторинг імплементації.

Згідно із зробленими Україною нотифікаціями СОТ уже імплементовано зобов'язання: категорія А становить 37%, а до 2021 р. планується самостійно імплементувати: категорія В – 17,2%, із залученням допомоги: категорія С – 45,8%. Ці показники є значно меншими як порівняно з ЄС (категорія А – 100%), так і в середньому по СОТ (категорія А – 61,9%, категорія В – 8,5%, категорія С – 12,6%).

Указано, на важливість утворення передбачених УСПТ та рекомендаціями СЕФАКТ ООН Національних комітетів, або інших відповідних органів щодо спрощення процедур торгівлі. При цьому визначаються основні вимоги щодо їх організації та функціонування. Зокрема, це стосується: структури учасників (урядові агенції, трейдери, провайдери послуг, пов'язаних із торгівлею); рівнів діяльності (стратегічний, оперативний, технічний); базових принципів діяльності (партнерство, прозорість, урахування інтересів, орієнтації на результат,

інтерактивність, підзвітність) та форм взаємодії державних і недержавних учасників (консультативні комітети, центри експертизи, мережі експертів, робочі групи, конференції).

У *підрозділі 2.3. «Забезпечення митної безпеки та митних інтересів в умовах спрощення митних процедур»* зазначено, що на завданні забезпечення балансу між спрощенням торгівлі та безпекою робиться акцент у цілій низці міжнародних стандартів, враховуючи Конвенцію Кіото, Зводи стандартів SAFE, Митний кодекс Союзу ЄС тощо.

Відповідний баланс ґрунтується на визнанні того факту, що у сучасній практиці митної справи є відсутньою пряма залежність між обсягами митних формальностей, що підлягають виконанню, та рівнем дотримання митного законодавства суб'єктами ЗЕД. Це обумовлено низкою факторів, починаючи від розвитку партнерських відносин між митними органами та бізнесом, до запровадження нових технік та методик виконання митних формальностей, що дозволяють реалізовувати вибірковість митного контролю та спрямовувати його заходи на найбільш потенційно небезпечні товари.

Надано загальну характеристику деяких методик здійснення митних формальностей, зокрема: використання попередньої електронної інформації, системи аналізу та управління ризиками, митного постаудиту тощо. Загальним результатом запровадження відповідних заходів є перенесення виконання значної кількості митних формальностей або на час до прибуття товарів та транспортних засобів на митну територію, або на час після завершення митного оформлення.

Розділ 3 «Правове регулювання «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі» присвячено дослідженню шляхів та способів організації системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» згідно з рекомендаціями відповідних міжнародних організацій, характеристиками досвіду інших країн у цій сфері, визначеннями основних елементів правового регулювання системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» в Україні.

У *підрозділі 3.1. «Основні підходи до визначення концепції «Єдиного вікна»* досліджено базові міжнародні стандарти щодо запровадження цієї системи у практику діяльності митних та інших прикордонних служб.

Зазначено, що використання системи «Єдине вікно» базується на прискоренні виконання митних формальностей через швидкий обмін електронною інформацією. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій привів до створення нових форм взаємодії між державними та недержавними суб'єктами виконання митних формальностей, а технічні вимоги вплинули на прийоми та способи правового регулювання такої взаємодії.

Стандарти щодо застосування «Єдиного вікна» містяться в УСПТ, Конвенції Кіото, Рекомендаціях № 33 та 35 СЕФАКТ ООН, актах ВМО та регіональних інтеграційних об'єднань. Ці стандарти виокремлюють три основні ознаки такої системи: 1) одночасне подання заявником документів

та відомостей усім відповідним суб'єктам владних повноважень; 2) отримання заявником прийнятих рішень; 3) виключення необхідності повторного подання документів або відомостей, що вже є у розпорядженні будь-якого суб'єкта владних повноважень.

Встановлено, що сукупність заходів, які здійснюються у процесі реалізації проєктів «Єдине вікно» спрямовано на: реформування адміністративних процедур, стандартизацію використання інформаційно-комунікаційних технологій та обмін інформацією, інтеграцію діяльності суб'єктів владних повноважень, задіяних в адмініструванні державних та митних кордонів.

Зазначено, що в залежності від ступеня інтеграції існує п'ять етапів формування системи «Єдине вікно»: 1) безпаперова митниця; 2) єдина точка доступу до суб'єктів владних повноважень; 3) забезпечення взаємодії державних та недержавних суб'єктів; 4) повна інтеграція усіх задіяних суб'єктів; 5) транскордонний обмін інформацією.

Основними моделями практичної реалізації системи «Єдине вікно» може бути: автоматизована система митної служби, що координує діяльність інших контрольних органів; інтегроване збирання інформації та надсилання рішень різних суб'єктів владних повноважень; електронна система, що забезпечує доступ до органів публічної адміністрації та провайдерів послуг у сфері ЗЕД.

У підрозділі 3.2. «Типологія організації функціонування та правової регламентації «Єдиного вікна» – зарубіжний досвід» досліджено правове регулювання найбільш характерних моделей функціонування цієї системи на прикладі таких країн, як Австралія, Канада, США та Швеція, та визначено ряд спільних рис.

По-перше, незалежно від обраної моделі, однією з важливих вимог є визначення головного суб'єкта (leadagency) організації системи «Єдиного вікна», який відповідає за її функціонування та організацію взаємодії з іншими залученими суб'єктами владних повноважень та недержавними суб'єктами. Як правило, таким суб'єктом є міністерство фінансів або безпосередньо митна служба, а до їх функцій належать: узгодження та координація виконання заходів державного контролю щодо переміщення товарів та транспортних засобів, визначення стандартів обміну інформацією, встановлення переліків даних, що подаються суб'єктами ЗЕД, координація інтеграції інформаційних систем залучених суб'єктів владних повноважень тощо. По-друге, значне місце у правовому регулюванні функціонування системи «Єдине вікно» відведено договорам між суб'єктами, що її використовують. Виокремлено три типи таких договорів: 1) між задіяними урядовими агенціями (визначають завдання, повноваження та обов'язки щодо виконання митних та прикордонних формальностей); 2) між митною службою та недержавними суб'єктами (визначають порядок доступу до системи та визнання поданих документів та відомостей); між урядами або окремими відомствами різних країн

(визначають порядок транскордонного обміну інформацією та взаємне визнання документів). По-третє, існує безпосередня регламентація застосування інформаційно-комунікаційних технологій, причому як на загальному (електронні документи, електронні цифрові підписи, електронні правочини та платежі), так і не галузевому рівні (технічні стандарти, формати та переліки даних, переліки функцій). По-четверте, важливим елементом є забезпечення конкуренції у наданні послуг щодо доступу до системи «Єдине вікно». Така конкуренція забезпечується затвердженням та публікацією технічних стандартів для програмного забезпечення, яке може використовуватися для подання документів та відомостей через «Єдине вікно» та встановленням порядку сертифікації відповідного програмного забезпечення та провайдерів послуг.

У **підрозділі 3.2. «Правове регулювання системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» в Україні»** досліджено розвиток відповідного українського законодавства та охарактеризовано процедуру використання цієї системи для митного оформлення.

Сам процес запровадження системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» розпочався в Україні в 2016 р., а у 2018 р. частка митних оформлень через цю систему досягла 77%. Зміни, внесені до МКУ з метою запровадження системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі», вирішують декілька важливих завдань. По-перше, визначаються склад та правовий режим відповідних інформаційних ресурсів та систем, права та обов'язки окремих суб'єктів владних повноважень щодо їх утримання та адміністрування. По-друге, встановлено перелік функцій системи «Єдине вікно» як загальних, так і доступних окремим групам користувачів. МКУ визначає три групи таких користувачів: а) декларанти, їх представники, інші зацікавлені особи; б) митні органи; в) інші державні органи, установи та організації, уповноважені на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Кожна з них має специфічний набір прав та обов'язків щодо користування системою. По-третє, встановлено процедуру взаємодії суб'єктів щодо виконання митних та інших прикордонних формальностей.

Взаємодія із системою «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» здійснюється шляхом внесення до неї відомостей або протоколів дій, які стають доступними усім іншим суб'єктам. До основних дій, що реалізуються за допомогою «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі» належать: здійснення заходів офіційного контролю, повідомлення про проходження або призначення видів контролю, ініціювання процедур державного контролю, внесення результатів державного контролю, завершення видів контролю за принципом мовчазної згоди.

ВИСНОВКИ

Здійснене дослідження адміністративно-правових аспектів реалізації принципу сприяння торгівлі у митному законодавстві та особливостей імплементації пов'язаних із ним зобов'язань України щодо спрощення процедур торгівлі дозволило зробити ряд висновків та пропозицій.

1. Основою принципу сприяння торгівлі є визнання необхідності усунення перешкод для міжнародних переміщень товарів, які не пов'язані з тарифним та нетарифним регулюванням. У вузькому розумінні заходи із сприяння торгівлі стосуються формальностей при переміщенні товарів та транспортних засобів через митний кордон, у широкому – регуляторного середовища для міжнародної торгівлі та міжнародного транспорту.

2. Серед основних етапів формування правил щодо сприяння торгівлі виокремлено: 1) проголошення необхідності скасування надмірних, непотрібних та довільних митних формальностей (Міжнародна конвенція щодо спрощення митних формальностей 1923 р.); 2) встановлення вимог щодо єдиного та недискримінаційного застосування митного законодавства (ГАТТ – 1947); 3) правове визначення категорії «сприяння торгівлі» (Рекомендація №4 ООН СЕФАКТ, 1974 р.); 4) встановлення стандартів сприяння торгівлі як норм «м'якого права» (нова редакція Міжнародної конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур ВМО (1999 р.); 5) встановлення зобов'язань країн-членів СОТ щодо реалізації заходів із сприяння торгівлі (Угода про спрощення процедур торгівлі 2013 р.).

3. Встановлено, що зобов'язання щодо реалізації заходів із сприяння торгівлі мають три чітко окреслені рівні регулювання: а) глобальний (СОТ, ВМО, ООН тощо), який охоплює універсальні стандарти; б) регіональний (регіональні угоди щодо вільної торгівлі), що містить додаткові вимоги для відповідних зон вільної торгівлі; в) двосторонній (двосторонні угоди, співробітництво митних органів суміжних країн), на якому визначається організація руху товарів та транспортних засобів через міждержавні кордони.

4. Норми та принципи щодо сприяння торгівлі базуються на загальних тенденціях глобалізації як в економічному аспекті, так і в аспекті формування глобальних норм та стандартів щодо здійснення публічного адміністрування. Увага до цієї сфери обумовлена успіхом процесу лібералізації тарифних та нетарифних бар'єрів, що зробило витрати імпортерів та експортерів на виконання митних формальностей порівняним з витратами на справляння митних платежів. Важливим аспектом є залучення недержавних таких суб'єктів, як Міжнародна організація стандартизації (ISO) та Міжнародна електротехнічна комісія (IEC) до нормотворення у цій сфері.

5. Норми УСПТ залишають національним урядам широку дискрецію щодо шляхів та способів їх практичної реалізації, акцентуючи увагу на

результатах, яких має бути досягнуто. Об'єктом, на якого спрямовано заходи щодо сприяння торгівлі, є сукупність прикордонних та митних процедур, що підлягають спрощенню, гармонізації та уніфікації, а результатом та одночасно головним критерієм ефективності здійснення цих заходів є зниження прямих та непрямих торговельних операційних витрат імпортерів та експортерів, пов'язаних із виконанням відповідних формальностей та забезпеченням дотримання законодавства у сфері зовнішньої торгівлі.

6. Структура зобов'язань щодо сприяння торгівлі в рамках СОТ може бути класифікованою на трьох базових підставах: у залежності від способу встановлення зобов'язань: а) зобов'язання відповідно до базової угоди ГАТТ (ст.ст. V, VIII та X ГАТТ); б) зобов'язання, що містяться у частині I УСПТ (ст.ст. 1–12), якими уточнюються та покращуються базові норми; 36 окремих заходів із сприяння торгівлі щодо імплементації яких здійснюються повідомлення згідно з правилами імплементації УСПТ; у залежності від ступеня уточнення положення у нормах УСПТ зобов'язання можна класифікувати на: існуючі зобов'язання (відтворюють норми ГАТТ); посилені зобов'язання (розширюють та деталізують вимоги норм ГАТТ); нові зобов'язання (які не існували раніше у нормах ГАТТ); У залежності від строків та порядку імплементації такі зобов'язання нормами ст. 14 УСПТ поділяються на: категорія «А», що впроваджується з моменту набрання чинності УСПТ; категорія «В», що впроваджується на дату після завершення перехідного періоду; категорія «С», що вимагає набуття імплементаційної здатності шляхом надання підтримки та допомоги у розвиткові потенціалу.

7. Процес виконання зобов'язань щодо сприяння торгівлі відповідно до УСПТ визначено декількома характеристиками: а) вимоги УСПТ у першу чергу стосуються кінцевих результатів, які мають бути досягнутими в результаті реалізації заходів із сприяння торгівлі та мають вираження у наданні суб'єктам зовнішньої торгівлі конкретних можливостей; б) УСПТ не містить жорстких правил щодо шляхів та способів виконання окремих зобов'язань, залишаючи кожній державі широкую дискрецію у цьому питанні; в) реалізація зобов'язань у рамках УСПТ містить реформування законодавства, розвиток інфраструктури та матеріального забезпечення, розвиток людського потенціалу суб'єктів владних повноважень, залучення іноземної технічної допомоги; г) правові аспекти реалізації заходів із сприяння торгівлі охоплюють не лише митну справу, але й інші сфери публічного адміністрування (регулювання транспорту, банківської сфери, електронного документообігу тощо).

8. Виокремлено три основних виклики щодо імплементації зобов'язань УСПТ стосовно сприяння торгівлі, що на теперішній час існують в Україні. По-перше, існує суттєвий розрив між нормативним запровадженням окремих заходів сприяння торгівлі та їх практичною реалізацією, обумовлений недостатньою увагою до процедурних аспектів

застосування заходів та відсутністю належної ініціативи як державних, так і недержавних суб'єктів. По-друге, визначені УСПТ заходи щодо сприяння торгівлі базуються на загальних нормах та принципах належного урядування, тож вимагають суттєвої трансформації процедур та принципів діяльності суб'єктів владних повноважень у цілому. По-третє, процес імплементації зобов'язань у рамках УСПТ потребує узгодження з процесом наближення митного законодавства до стандартів ЄС відповідно до вимог Угоди про асоціацію.

9. Важливим елементом реалізації зобов'язань УСПТ є утворення Національного комітету із спрощення процедур торгівлі (далі – НКСПТ), правовий статус якого повинен базуватися на рекомендаціях Центру ООН по спрощенню процедур торгівлі та електронним діловим операціям (далі – СЕФАКТ ООН). НКСПТ має утворюватися рішенням компетентного органу державної влади та об'єднувати представників трьох категорій суб'єктів: а) органів виконавчої влади, що здійснюють контрольну або регуляторну діяльність у сфері зовнішньої торгівлі, транспорту, фінансів та інфраструктури; б) підприємств імпортерів та експортерів та їх асоціацій; в) суб'єктів, що надають послуги у сфері ЗЕД (логістика, фінансові послуги, інформаційне забезпечення, торгово-промислові палати, митні брокери, академічні інституції тощо). Функціями НКСПТ є: координація, стратегічне планування, методичне забезпечення, міжнародне співробітництво з питань сприяння торгівлі. Формами діяльності НКСПТ є: на стратегічному рівні – розробка та імплементація плану із сприяння торгівлі, на оперативному рівні – підготовка звітів, рекомендацій, сприяння нормотворчому процесові; на технічному – управління проектами та технічні пропозиції.

10. Система «Єдине вікно» є ключовим інструментом інтегрованої реалізації заходів сприяння торгівлі. Ця концепція передбачає високий рівень гармонізації, коли формування універсальних підходів до технічних рішень щодо обміну інформацією ведуть до формування міжнародних стандартів митних процедур. Такі стандарти містять надання суб'єктам ЗЕД можливостей: одночасного подання документів та відомостей усім відповідним суб'єктам владних повноважень, отримання результатів їх перевірки, виключення повторного витребування раніше поданих відомостей. «Єдине вікно» є засобом автоматизації митних та прикордонних формальностей та інструментом адміністрування обміну інформацією для суб'єктів владних повноважень та недержавних суб'єктів. Такий обмін базується на використанні стандартизованих наборів даних.

11. Діюча в Україні система «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» передбачає її використання трьома групами суб'єктів: а) декларанти, їх представники, інші заінтересовані особи; б) митні органи; в) інші державні органи, установи та організації, уповноважені на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Кожна із груп

суб'єктів має специфічні права та обов'язки щодо використання системи, які, зокрема, відрізняються: переліком документів та відомостей, яких вони мають право вносити до системи; правами доступу до інформації, що міститься у системі; функціями системи, які можуть використовуватися.

12. Українська система «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» надає можливість вчинення низки юридично значущих дій в електронній формі. Однією з таких дій є забезпечення здійснення заходів офіційного контролю під час пропуску товарів через митний кордон України та закріплення їх результатів (внесення результатів санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю та автоматичне формування відмітки про проходження радіологічного контролю). Крім того, система забезпечує інформування підприємств про проходження видів контролю та про необхідність здійснення додаткових видів контролю шляхом автоматичного надсилання електронного повідомлення. Ще однією юридично значущою дією є ініціювання підприємством проведення процедур державного контролю у формі електронного повідомлення з прикріпленими сканованими копіями документів, завіреного електронним цифровим підписом. Відповідно наступною юридично значущою дією є внесення рішення уповноваженої посадової особи контролюючого органу за результатами проведення процедур державного контролю.

13. Зазначено юридично значущу дію, яка реалізується системою «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» автоматично – завершення виду державного контролю за принципом мовчазної згоди. Відповідний алгоритм покликано забезпечити дотримання строку у чотири робочі години для внесення відповідного рішення до системи рішень контролюючих органів. У разі відсутності такого рішення, через три робочі години після отримання контролюючих органів повідомлення підприємства з копіями необхідних документів система надсилає спеціальне попередження, а через чотири години автоматично формує рішення про здійснення відповідного виду державного контролю. Таке автоматично сформоване рішення є підтвердженням проведення відповідного виду державного контролю та підставою для завершення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України.

14. Встановлено, що до питань, які підлягають вирішенню для забезпечення повноцінного функціонування системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» в Україні, зокрема належать: а) повна стандартизація інформації, відповідно до Моделі даних ВМО (процес обробки інформації, стандартизовані дані та коди, гармонізовані набори даних, стандарти повідомлень UN/EDIFACT та XML); б) забезпечення конкуренції між розробниками програмного забезпечення шляхом оприлюднення стандартів та правил сертифікації клієнтських програм для доступу до «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі»; в) створення

механізмів контролю за забезпеченням відповідності функцій системи та порядку їх автоматичної реалізації вимогам законодавства.

15. З метою забезпечення відповідності системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» міжнародним стандартам та сучасним тенденціям розвитку митної справи, частини шосту та сьому ст. 31 МКУ викласти у такій редакції:

«6. Створення та функціонування автоматизованої інформаційної системи митного оформлення, інших відповідних інформаційних систем та єдиного державного інформаційного порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» забезпечується центральним органом виконавчої влади, що формує державну податкову та митну політику.

7. Питання використання програмного забезпечення органами доходів і зборів визначається центральним органом виконавчої влади, що формує державну податкову та митну політику».

Частини першу, другу і третю ст. 33-1 МКУ викласти у такій редакції:

«1. Взаємодія між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та суб'єктами владних повноважень, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, здійснюється з використанням механізму «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі» згідно із цим Кодексом.

2. Для здійснення взаємодії, передбаченої частиною першою цієї статті, використано єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». Адміністратором та держателем єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» є центральний орган виконавчої влади, що формує державну податкову та митну політику.

Єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» забезпечує можливість обміну інформацією між інформаційно-комунікаційними системами суб'єктів владних повноважень, зазначених у ч. 1 цієї статті.

Суб'єкти владних повноважень, зазначені у ч. 1 цієї статті, забезпечують відповідність своїх інформаційно-комунікаційних систем технічним стандартам єдиного державного інформаційного веб-порталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».

3. Єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» для забезпечення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України використовує набір гармонізованих відомостей.

Набір гармонізованих відомостей визначається центральним органом виконавчої влади, що формує державну податкову та митну політику на основі відповідних міжнародних стандартів після консультацій із суб'єктами владних повноважень, зазначених у ч. 1 цієї статті».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Публікації у фахових виданнях:

1. Брачук А.О. Зміст та реалізація принципу сприяння законної торгівлі в митному законодавстві. *Юридична наука*. № 12 (54). 2015. С. 166–173.
2. Брачук А.О. Категорія «митні процедури» в українському законодавстві: поняття та типологія. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 241–250.
3. Брачук А.О. Особливості забезпечення митної безпеки та митних інтересів в умовах спрощення митних процедур. *Lexportus*. № 1(3) 2017. С. 156–167.
4. Брачук А. Концепт «сприяння торгівлі» у митному законодавстві. *Evropský politický a právní diskurz*. 2017. Vol. 4. Issue 6. p. 205–211.
5. Брачук А.О. Міжнародні стандарти системи «єдине вікно» для зовнішньої торгівлі. *LexPortus*. 2018. № 1. С. 93–104.
6. Брачук, А.О. Правила СОТ щодо сприяння торгівлі: базові елементи концепції. *LexPortus*. 2018. № 4. С. 5–16.

Публікації апробаційного характеру:

7. Брачук А.О. Формування концепції сприяння законній торгівлі у міжнародних договорах з митних питань. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.): у 2 т. Т. 1. Одеса: Юрид. л-ра, 2016. С. 444–446.
8. Брачук А.О. Нормативне тлумачення поняття «митні процедури». *Верховенство права очима правників-початківців*: матеріали Всеукр. наук. конф. студентів та аспірантів (м. Одеса, 3 груд. 2016 р.). Одеса: Юрид. л-ра, 2016. С. 229–230.
9. Брачук А.О. Митна безпека та митні інтереси в умовах спрощення митних процедур. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.): у 2 т. Т. 1. Одеса: Видав. дім «Гельветика», 2017. С. 492–494.
10. Брачук А.О. Досвід США у запровадженні системи «Єдине вікно». *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18 трав. 2018 р.): у 2 т. Т. 1. Одеса : Видав. дім «Гельветика», 2018. с. 439–442.
11. Брачук А.О. Система «Єдине вікно» та її вплив на публічне адміністрування зовнішньої торгівлі. *Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 15–16 берез. 2019 р.). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2019. С. 29–32.

АНОТАЦІЯ

Брачук А.О. Реалізація принципу сприяння торгівлі у митному законодавстві. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю – 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2019.

Дисертація є одним із перших досліджень, якого присвячено формуванню цілісної адміністративно-правової концепції реалізації принципу сприяння торгівлі у митному законодавстві.

Охарактеризовано динаміку розвитку правил та стандартів сприяння торгівлі, який пройшов декілька етапів. Розглянуто особливості правового регулювання стандартів сприяння торгівлі, їх зв'язок з процесами глобалізації та європеїзації адміністративного права, поширенням загальноприйнятих принципів належного урядування. Запропоновано класифікацію зобов'язань щодо сприяння торгівлі у рамках СОТ на таких підставах, як: спосіб встановлення, ступінь деталізації, строки та порядок імплементації, що дозволяє підвищити ефективність планування практичних заходів щодо їх реалізації.

Визначено структуру правових засобів сприяння торгівлі, встановлених УСПТ, яка складається із загальних вимог щодо принципів здійснення митних процедур, інструментальних зобов'язань щодо змісту та способів виконання митних процедур, рекомендаційних норм щодо порядку імплементації відповідних заходів. Розглянуто особливості правового статусу Національних комітетів щодо спрощення процедур торгівлі.

Сформульовано базові елементи концепції «Єдиного вікна для зовнішньої торгівлі» як головного інструменту інтеграції виконання митних та прикордонних формальностей, враховуючи способи організації, вимоги щодо правового регулювання, прийоми взаємодії суб'єктів владних повноважень та недержавних суб'єктів.

Ключові слова: сприяння торгівлі, митні процедури, прикордонні формальності, митне право, «Єдине вікно», ефективне управління, Світова організація торгівлі, міжнародні стандарти.

АННОТАЦИЯ

Брачук А.О. Реализация принципа содействия торговле в таможенном законодательстве. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности – 12.00.07 «административное право и процесс; финансовое право; информационное право». – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2019.

Диссертация является одним из первых исследований, посвященных формированию целостной административно-правовой концепции реализации принципа содействия торговле в таможенном законодательстве.

Охарактеризована динамика развития правил и стандартов содействия торговле, которое прошло несколько основных этапов, включая: отмежевание таможенных формальностей от инструментов регулирования внешней торговли, внедрение в таможенное регулирование современных стандартов административных процедур, признание мер по содействию торговли в качестве самостоятельной категории, установление рекомендационных стандартов содействия торговле, установление обязательств по имплементации мер содействия торговле.

Рассмотрены особенности правового регулирования стандартов содействия торговле, которое осуществляется на глобальном, региональном и двустороннем уровнях. Это связывает развитие таких стандартов с процессами глобализации и европеизации административного права, а также требует от государства при реализации мер по содействию торговли соблюдения общепринятых принципов эффективного управления.

Предложена классификация обязательств по содействию торговле в рамках ВТО на таких основах, как: способ установления, степень детализации, сроки и порядок имплементации. Это позволяет повысить эффективность планирования практической реализации соответствующих мер.

Определена структура правовых средств содействия торговле, установленных ТФАВТО, которая состоит из общих требований относительно принципов осуществления таможенных процедур, инструментальных обязательств по содержанию или способам осуществления таможенных процедур, рекомендационных норм по порядку имплементации соответствующих мер.

Рассмотрены особенности правового статусу Национальных комитетов по упрощению процедур торговли, форм и принципов осуществления публично-частного партнерства в рамках их деятельности, системы проведения соответствующих консультаций.

Сформулированы базовые элементы концепции «Единого окна для внешней торговли» как главного инструмента интеграции выполнения таможенных и пограничных формальностей, включая способы организации такой информационной системы, требования к правовому регулированию, способы взаимодействия субъектов властных полномочий и негосударственных субъектов, виды осуществляемых юридически значимых действий. Особое внимание уделено применению принципа «молчаливого согласия» как меры по обеспечению упрощения таможенных и пограничных формальностей.

Предложены изменения в ТКУ с целью обеспечения соответствия системы «Единое окно для внешней торговли» международным стандартам, осуществления эффективного контроля за функционированием

данной системы и ее интеграции с иными информационными системами субъектов властных полномочий, обеспечения конкуренции разработчиков программного обеспечения.

Ключевые слова: содействие торговле, таможенные процедуры, пограничные формальности, таможенное право, «Единое окно», эффективное управление, Всемирная торговая организация, международные стандарты.

SUMMARY

Brachuk A.O. Implementation of the principle of trade facilitation in customs legislation –Manuscript.

The dissertation for the degree of PhD in law on the specialization–12.00.07«Administrative law and process; financial right; information law»–National University «Odessa Law Academy», Odessa, 2019.

The present dissertation is one of the first researches that is focused on the formation of a solid administrative and legal concept for the implementation of the principle of trade facilitation in customs legislation.

The dynamics of the development of rules and standards of trade facilitation is described, which went through several main stages, including: distinguishing of customs formalities from instruments of foreign trade regulation, introduction of modern standards of administrative procedures in customs regulation, recognition of measures to facilitate trade as an independent category, establishment of recommendation standards for trade facilitation, establishing obligations for the implementation of trade facilitation measures.

The features of the legal regulation of standards of trade facilitation, which is carried out at the global, regional and bilateral levels, are examined. This connects the development of such standards with the processes of globalization and Europeanization of administrative law, and also requires to adhere to generally accepted principles of good governance in the course of implementing trade facilitation measures.

The obligations to facilitate trade within the WTO are classified on such grounds as: the method of establishment, level of detailing, terms and implementation procedure. This allows to increase the efficiency of planning the practical implementation of relevant measures.

The system of legal instruments of trade facilitation established by the TFAWTO is defined, which consists of general requirements regarding the principles of customs procedures, instrumental obligations on the content or methods of customs procedures, and recommendations on how to implement the relevant measures.

The features of the legal status of the National Trade Facilitation Committees, forms and principles of public-private partnerships in the framework of their activities, and the system of relevant consultations are also considered.

The basic elements of the concept of «Single Window for Foreign Trade» as the main tool for integrating customs and border formalities are formulated, including organization of the information system, requirements for legal regulations, ways of interaction between state authorities and non-state actors, the types of legally significant actions taken. Particular attention is paid to the application of the principle of «tacit consent» as a measure to simplify customs and border formalities.

Changes are proposed in the customs legislation in order to ensure compliance of the Single Window for Foreign Trade system with international standards, to effectively monitor the functioning of this system and its integration with other information systems of the authorities, to ensure competition for software developers.

Keywords: trade facilitation, customs procedures, border formalities, customs law, «Single Window», good governance, World Trade Organization, international standards.

Підписано до друку 01.07.2019.

Формат 60×90/16. Ум.-друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.

Видавництво ПП «Фенікс»

Свідоцтво ДК № 1044 від 17.09.2002 р.

65009, м. Одеса, вул. Зоопаркова, 25. Тел.: 7777-591.